

Кафедра цивільного, господарського права та процесу

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО.

Загальна частина

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	29 Міжнародні відносини
Спеціальність	293 Міжнародне право
Освітня програма	Міжнародне право
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Київ – 2020 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «**Цивільне право. Загальна частина**» для здобувачів вищої освіти галузі знань 29 Міжнародні відносини спеціальності 293 Міжнародне право Освітньо-професійної програми «Міжнародне право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Розробник: Клименко С.В. – завідувачка, доцент кафедри цивільного, господарського права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент.

Контакти

Клименко Світлана Вікторівна
klymenkosvitlana@gmail.com.
(044)246-57-88

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри цивільного, господарського права та процесу протокол № 1 від 21 жовтня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ Клименко С.В.

Схвалено Науково-методичною радою Академії адвокатури України

Голова НМР професор Гончаренко С.В.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом
	Денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6	Рік підготовки Другий
Загальна кількість годин – 180	Семестр: Третій, четвертий
Кількість модулів – два	
для денної форми навчання:	
Аудиторних* – 90	Лекції: 40 Семінарські заняття: 50
самостійної роботи студента —90	
Форма підсумкового контролю: залік (третій семестр) / екзамен (четвертий семестр)	

* В умовах карантину аудиторні заняття та усна форма контролю здійснюються із застосуванням технології відеоконференцз'язку на платформі *Google Workspace for Education* із забезпеченням надійної автентифікації студентів.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Цивільне право. Загальна частина.**» є: досягнення здобувачами вищої освіти глибокого засвоєння сутності цивільних відносин на підставі ґрунтовного розуміння природи та сутності понять, категорій та інститутів у сфері приватного права для формування відповідних професійних компетентностей та їх подальшої реалізації у майбутній діяльності.

Виховна мета – усвідомлення студентами переваг кваліфікованого, конкурентоздатного фахівця права з почуттям відповідальності за свою справу і постійним прагненням самовдосконалення, поглиблення та розширення обсягу знань.

Розвиваюча мета – розвиток у студентів навичок творчого та свідомого ставлення до навчального процесу, формування вміння структурувати та аналізувати отриману інформацію для її застосування у подальшій професійній діяльності.

Відповідно до **освітньої програми**, вивчення дисципліни сприяє формуванню у

здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності	ЗК-1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК-2 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, застосовувати знання у практичних ситуаціях, знання та розуміння професійної діяльності. ЗК-5 Здатність працювати як автономно, так і у команді, здатність працювати у міжнародному контексті. ЗК-6 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права (у тому числі міжнародного права), його місця у загальній системі знань про природу і суспільство. ЗК-7 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина. ЗК-8 Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально та свідомо. ЗК-10 Здатність діяти у навчальних і професійних ситуаціях відповідно до принципів академічної доброчесності та професійної етики, а також оцінювати поведінку інших із цих позицій.
Фахові компетентності	ФК-6 Здатність передбачати юридичні ризики, пов'язані з множинністю правових систем і юрисдикцій. ФК-9 Здатність виконувати стандартні обов'язки в складі юридичної служби органів, організацій, підприємств, зокрема приватної юридичної практики відповідально та з розумінням етичних аспектів юридичної роботи. ФК-10 Знання засаді доктрин національного та міжнародного права, а також змісту ключових правових інститутів, здатність до їх аналізу та прогнозування тенденцій розвитку; уміння використовувати ці знання і навички у практичній діяльності, надавати юридичні висновки і консультації, здійснювати юридичний супровід основних видів міжнародної співпраці та зовнішньоекономічних операцій, розробляти правову позицію в інтересах клієнта, а також контраргументи проти позиції опонентів, вести дискусію й дебатити, а також виконувати інші види діяльності юриста з питань українського та (у співпраці з компетентними фахівцями у відповідній галузі) іноземного права, зокрема: 10.4.4. цивільного права. ФК-13 Спроможність усно та письмово викладати правові обґрунтування та висновки з дотриманням процесуальних форм документів, а також готовність здійснювати презентацію таких матеріалів.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Цивільне право. Загальна частина» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

«Теорія держави і права»

«Римське приватне право»

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Міжнародне право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Мислити абстрактно й аналітично, синтезувати загальні знання насамперед із предметної області для досягнення цілей професійної діяльності, швидко розуміти професійні завдання, оцінювати їх складність.	ПРН-1
Демонструвати володіння загальнотеоретичними поняттями і категоріями римського приватного права, теорії держави і права, вільно оперувати юридичними поняттями та термінами, орієнтуватися у початкових онтологічних, антропологічних, аксіологічних засадах сутності, походження та цивілізаційного призначення права; розуміти базові теоретико-правові підходи, на основі яких здійснюється тлумачення та застосування норм і принципів права, та визначати тенденції його розвитку.	ПРН-2
Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, зокрема, з історичних та філософських наукових джерел, аналізувати їх та узагальнювати у відповідності до наукових критеріїв, використовувати базові методи історії та філософії при виконанні професійних задач, формулювати юридичні питання в абстрактно-теоретичному рівні.	ПРН-3
Швидко знаходити потрібну інформацію, обробляти й аналізувати її, оцінювати за достовірністю та релевантністю, аналізувати зібрану й оброблену інформацію про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, складати аналітичні довідки, звіти й інші форми представлення результатів аналізу з правильним оформленням посилань на норми міжнародного та національного (українського та закордонного) права.	ПРН-5
Відповідально й етично виконувати стандартну не керівну роботу в юридичній службі організацій, підприємств, зокрема приватної юридичної практики, уникати конфліктів інтересів.	ПРН-9
Демонструвати концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень міжнародного права (публічного та приватного), порівняльного законодавства, національного права, ускладненого іноземним елементом, виявляти в подіях і актах міжнародного життя тенденції та закономірності, формулювати їх та визначати пов'язані з ними майбутні можливості й ризики.	ПРН-10
Надавати юридичні висновки й консультації, юридичний супровід основних видів міжнародної співпраці та зовнішньоекономічних операцій, формулювати юридичну позицію в інтересах клієнта.	ПРН-11
Дискутувати з юридичних питань на високому рівні, бути коректним	ПРН-12

до представників іншої точки зору, виявляти сильні та слабкі сторони чужої аргументації.	
Демонструвати навички письмової та усної комунікації українською та іноземними мовами, фахово використовувати юридичну термінологію.	ПРН-16
Діяти у навчальних і професійних ситуаціях етично та свідомо, відповідно до принципів академічної доброчесності та професійної етики, розуміти власну відповідальність за свої дії як у професійному розрізі, так і в загальносуспільному.	ПРН-18
Самостійно приймати рішення, бути лідером, нести відповідальність за стратегічний розвиток команди.	ПРН-19
Усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя, дотримуватися принципів безперервного розвитку та постійного самовдосконалення; прагнути професійного зростання, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.	ПРН-20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Цивільне право. Загальна частина.»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Аргументовано мислити, спираючись на набуті теоретичні знання, виокремлювати та аналізувати коло відносин, які регулюються нормами цивільного права.	ПРН-1
Знати та визначати зміст основних категорій цивільного права, демонструвати навички з застосування правових конструкцій з точки зору їх змісту та практичної значимості у сфері професійної юридичної діяльності.	ПРН-2
Знаходити відповідні джерела інформації практичного застосування положень цивільного права, розуміти базові теоретико-правові підходи, на основі яких здійснюється тлумачення норм і застосування засад цивільного законодавства.	ПРН-3
Самостійно застосовувати відповідні положення актів чинного законодавства та матеріали судової практики при розв'язанні ситуаційних завдань в межах запропонованої конкретної практичної ситуації.	ПРН-5
Грамотно усно та письмово представляти правові обґрунтування з дотриманням вимог щодо змісту та форми документів, складати проекти відповідних юридичних документів, спираючись на здобуті знання, вміння та навички, вміти уникати конфліктів інтересів.	ПРН-9
Демонструвати набуті у процесі навчання знання основних положень цивілістичної доктрини, знання сучасних досягнень національного	ПРН-10

цивільного права, виявляти шляхи вдосконалення практики застосування основних положень актів цивільного законодавства, формулювати та визначати майбутні можливості й ризики.	
Робити юридичні висновки й надавати консультації в сфері застосування норм ЦК України; формулювати юридичну позицію в інтересах клієнта.	ПРН-11
Вести аргументовану дискусію з проблем застосування норм цивільного права, вміти застосовувати коректні прийоми міжособистісної комунікації, бути коректним до представників іншої точки зору, виявляти сильні та слабкі сторони аргументації протилежної позиції, аргументувати вибір обраного шляху розв'язання завдань професійного характеру, критично оцінювати отримані результати.	ПРН-12
Тлумачити положення актів цивільного законодавства з метою кваліфікації юридичних фактів, аналізувати їх значення для динаміки особистих немайнових та майнових відносин, робити юридичні висновки й надавати консультації в сфері застосування норм ЦК України	ПРН-16
Діяти у навчальних і професійних ситуаціях етично та свідомо, відповідно до принципів академічної доброчесності та професійної етики, розуміти власну відповідальність за свої дії, демонструвати володіння навичками науково-дослідної роботи в частині загальних положень цивільного права, публічно презентувати їх результати, керуючись при цьому нормами наукової етики й академічної доброчесності.	ПРН-18
Працювати самостійно та в команді, вміти застосовувати коректні прийоми міжособистісної комунікації, брати на себе роль відповідального ініціативного лідера, мотивувати та керувати роботою інших для досягнення поставленої мети з усвідомленням відповідальності за результати прийнятих рішень, вміння мотивувати та керувати роботою інших для досягнення визначеної мети.	ПРН-19
Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя, підвищення рівня власної професійної кваліфікації та конкурентоздатності.	ПРН-20

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: екзамен; залік; модульна контрольна робота, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень; презентації та виступи на наукових заходах; усне опитування та тематична дискусія; перевірка результатів розв'язання ситуативних завдань; перевірка підготовлених структурно-логічних схем відповідно до завдань самостійної роботи; перевірка ведення та засвоєння термінів за Словником термінів з цивільного права.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: поточне опитування на семінарських заняттях, письмове опитування (модульна контрольна робота у вигляді теоретичного питання, тестових завдань з множинним вибором), контроль виконання завдань самостійної роботи та якості ведення Словника термінів з цивільного права.

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік/екзамен.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ТА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Модуль I

Параметри для тем T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8	Поточне опитування на семінарських заняттях	Самостійна робота	Модульна контрольна робота	Загальна кількість балів
Оцінка в балах	0 – 25	0 – 25	0 – 15	0 – 65

Модуль II

Параметри для тем T9, T10, T11, T12, T13, T14, T15, T17, T18, T.19, T21	Поточне опитування на семінарських заняттях	Самостійна робота	Модульна контрольна робота	Кількість балів на екзамені
Оцінка в балах	0 – 30	0 – 25	0 – 15	0 – 30
Загальна кількість балів 0-100				

Орієнтовні форми поточного контролю знань студентів та їх оцінка у балах:
Поточне опитування на семінарських заняттях включає:

- відповідь на питання за планом семінарського заняття;
- доповнення відповіді;
- участь у тематичній дискусії.

Максимальна оцінка за семінар – до 5 балів.

Самостійна робота включає:

- підготовку письмових відповідей на питання, що винесені на самостійне вивчення відповідно до планів семінарських занять;
- вирішення ситуативних завдань;
- підготовку та презентацію результатів теоретичного, практичного або наукового пошуку;
- підготовку структурно-логічних схем відповідно до завдань самостійної роботи;
- написання есе на запропоновану тему;
- ведення Словника термінів з цивільного права;
- виконання індивідуальних завдань;
- презентації та виступи на студентських наукових заходах;
- виконання навчально-дослідного завдання.

Загальна сума: до 25 балів.

Модульна контрольна робота – містить індивідуальні завдання:

1. Теоретичне питання №1: до 5 балів;
2. Теоретичне питання №2: до 5 балів;
3. Тестове завдання або теоретичне питання: до 5 балів.

Загальна сума: до 15 балів.

Критерії поточного оцінювання знань студентів та завдань модульної контрольної роботи.

П'ять балів

У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, правильно відповідає на усі додаткові запитання викладача.

Чотири бали

Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, відповідає на усі додаткові запитання викладача, але при цьому не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

Три бали

У цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, відповідає частково на усі додаткові запитання викладача, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

Два бали

Не у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, практичних завдань та додаткових запитань викладача, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки.

Один бал

Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань, практичних завдань та додаткових запитань викладача.

Шкала оцінювання (визначення рейтингу): національна та ECTS

Підсумки складання екзамену (заліку)

СУМА БАЛІВ		ОЦІНКА ЄКТС	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
екзамен	залік		екзамен	залік
90-100	50-65	A	відмінно	зараховано
82-89	42-49	B	добре	
74-81	39-41	C		
64-73	34-38	D	задовільно	
60-63	30-33	E		
35-59	20-29	FX	незадовільно	не зараховано

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Основними методами навчання студентів є: лекційні заняття, семінарські заняття, семінари-дискусії, проблемний виклад навчального матеріалу, дослідницький метод, пояснювально-ілюстративний, практичні методи (ситуативні завдання та розробка структурно-логічних схем), самонавчання.

7. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

7.1. Зміст дисципліни.

Модуль I

Тема 1. Вступ до цивільного права.

Цивільне право України як галузь права.

Поняття цивільного права як самостійної галузі права. Поняття приватного права. Дихотомія «приватне право - публічне право» як підґрунтя для характеристики становища приватної особи у суспільстві.

Предмет цивільно-правового регулювання. Види відносин, що є предметом цивільно-правового регулювання. Метод цивільно-правового регулювання. Поняття та ознаки цивільно-правового методу. Диспозитивність як характерна риса цивільно-правового регулювання.

Функції цивільного права. Засади цивільного права. Значення цивільно-правових принципів.

Система (структура) цивільного права.

Цивільне законодавство України.

Поняття та структура цивільного законодавства. Джерела цивільного права. Конституція України як основа цивільного законодавства.

Акти цивільного законодавства.

Договір, звичай, міжнародний договір. Роль судової практики в удосконаленні, тлумаченні та застосуванні цивільного законодавства.

Застосування цивільного законодавства за аналогією. Аналогія права аналогія закону.

Наука цивільного права і «Цивільне право України» як навчальна дисципліна.

Поняття та предмет науки цивільного права. Система та етапи розвитку цивілістичної науки в Україні.

Методи науки цивільного права. Система навчального курсу «Цивільне право України».

Загальна характеристика зарубіжних систем приватного права.

Критерії класифікації правових систем. Характеристика романо-германської, англо-американської, східно-європейської, мусульманської, далекосхідної правових систем. Європейські родини приватного права: романська, центральноєвропейська, англосаксонська, східноєвропейська.

Основні інститути цивільного права зарубіжних країн.

Тема 2. Поняття, зміст та види цивільних правовідносин.

Поняття та характерні ознаки цивільних правовідносин.

Елементи правовідносин. Визначення кола учасників правовідносин у ст.2 ЦК України.

Поняття об'єкту цивільних правовідносин. Зміст правовідношення.

Види цивільно-правових відносин.

Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних відносин.

Тема 3. Об'єкти цивільних прав.

Поняття та види об'єктів цивільних прав.

Речі як об'єкти цивільних прав. Класифікація речей.

Рухомі та нерухомі речі. Державна реєстрація прав на нерухомість. Поняття правового режиму речей.

Тварини як особливий об'єкт цивільних прав.

Гроші, валютні цінності та цінні папери як об'єкти цивільних прав.

Майно. Підприємство як єдиний майновий комплекс.

Результати дій як об'єкти цивільних прав та інші об'єкти цивільних прав.

Тема 4. Фізична особа як суб'єкт цивільного права.

Загальні положення про фізичну особу за ЦК України. Правосуб'єктність фізичної особи. Правоздатність фізичної особи. Дієздатність фізичної особи.

Диференціація обсягу дієздатності фізичної особи за віком.

Обмеження дієздатності фізичної особи: підстави, порядок та правові наслідки. Поновлення цивільної дієздатності.

Визнання фізичної особи недієздатною: підстави та порядок та правові наслідки. Поновлення цивільної дієздатності особи, яка була визнана недієздатною.

Визнання фізичної особи безвісно відсутньою: підстави, порядок та правові наслідки. Оголошення фізичної особи померлою: підстави та порядок та правові наслідки.

Цивільно-правові засоби ідентифікації фізичної особи – ім'я та місце проживання.

Фізична особа - підприємець.

Акти цивільного стану: поняття, види та порядок державної реєстрації.

Опіка та піклування: поняття і завдання та порядок припинення.

Надання дієздатній фізичній особі допомоги у здійсненні її прав та виконанні обов'язків.

Тема 5. Юридична особа як суб'єкт цивільного права.

Поняття, ознаки та сутність юридичної особи.

Правосуб'єктність юридичної особи. Універсальність правоздатності юридичної особи. Дієздатність юридичної особи. Державна реєстрація юридичної особи.

Класифікація юридичних осіб. Види юридичних осіб приватного права. Організаційно-правові форми юридичних осіб. Підприємницькі товариства: господарські товариства та виробничі кооперативи. Види господарських товариств.

Непідприємницькі товариства.

Порядок виникнення та припинення юридичної особи.

Держава, Автономна Республіка Крим та інші публічно-правові утворення як учасники цивільних правовідносин.

Тема 6. Здійснення та захист цивільних прав.

Здійснення суб'єктивних цивільних прав та виконання цивільних обов'язків. Способи здійснення: юридичні та фактичні дії.

Межі та принципи здійснення цивільних прав.

Загальні положення про захист цивільних прав та інтересів. Способи захисту цивільних прав. Суб'єкти юрисдикційного захисту.

Самозахист цивільних прав та інтересів. Спеціальні способи захисту. Поняття збитків. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди. Поняття моральної шкоди. Відшкодування моральної шкоди.

Тема 7. Строки. Позовна давність.

Поняття та значення строків у цивільному праві. Визначення строків. Строки та терміни у цивільному праві.

Види цивільно-правових строків.

Позовна давність. Загальний строк позовної давності. Спеціальні строки позовної давності. Зупинення та переривання строку позовної давності. Наслідки спливу позовної давності. Вимоги, на які не поширюються строк позовної давності.

Тема 8. Правочин.

Поняття та ознаки правочинів за ЦК України. Умови дійсності правочинів.

Види правочинів.

Форма правочинів.

Нотаріальне посвідчення правочину. Державна реєстрація правочину.

Недійсність правочинів. Нікчемний та оспорюваний правочин. Правові наслідки фіктивного та удаваного правочину. Правові наслідки недійсності правочинів.

Модуль II.

Тема 9. Представництво та довіреність.

Поняття та сутність представництва. Підстави представницьких правовідносин.

Види представництва. Обов'язкове представництво (представництво за законом): зміст та суб'єкти.

Представництво за довіреністю (договірне представництво): зміст та суб'єкти. Довіреність та її види. Підстави припинення представництва.

Передоручення.

Тема 10. Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи.

Основні ознаки, поняття та види особистих немайнових прав фізичної особи.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування людини.

Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.

Захист особистих немайнових прав.

Тема 11. Загальна характеристика права власності.

Право власності в системі речових прав. Поняття власності і права власності. Право власності в об'єктивному сенсі та право власності в суб'єктивному сенсі.

Зміст права власності. Правомочність володіння, правомочність користування та правомочність розпорядження як складові змісту права власності. Здійснення права власності.

Право господарського відання і право оперативного управління як засоби здійснення права власності.

Тема 12. Набуття і припинення права власності.

Загальні положення про набуття права власності.

Способи набуття права власності. Первісні (первинні) способи набуття права власності.

Похідні способи набуття права власності.

Способи припинення права власності.

Тема 13. Види права власності.

Класифікації права власності. Види права власності за суб'єктом.

Право публічної власності: поняття та суб'єкти.

Право приватної власності: поняття, суб'єкти, види.

Право спільної власності.

Поняття та здійснення права спільної власності.

Право спільної часткової власності. Здійснення права спільної часткової власності. Ідеальна частка. Реальна частка. Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності. Виділ частки. Припинення права на частку. Звернення стягнення на частку. Поділ майна, що є у спільній частковій власності.

Право спільної сумісної власності. Здійснення права спільної сумісної власності. Виділ частки. Припинення права на частку. Звернення стягнення на частку. Поділ майна, що є у спільній сумісній власності.

Право власності на землю. Право власності на житло. Поняття та здійснення.

Тема 14. Речові права на чуже майно.

Поняття та види речових прав на чуже майно.

Право володіння чужим майном. Законне володіння. Незаконне володіння: добросовісне володіння та недобросовісне володіння.

Право обмеженого користування чужим майном (сервітут). Види сервітутів.

Встановлення, зміст та припинення сервітуту. Права та обов'язки користувача.

Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Встановлення, зміст та припинення емфітевзису. Права та обов'язки землекористувача та власника земельної ділянки.

Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій). Виникнення, зміст та припинення суперфіцію. Права та обов'язки землекористувача та власника земельної ділянки, наданої для забудови.

Тема 15. Захист права власності.

Загальна характеристика та способи захисту речових прав: речово-правові та зобов'язально-правові.

Віндикаційний позов. Суб'єкти віндикації. Формулювання позовних вимог. Право власника на витребування майна з чужого незаконного володіння. Право власника на витребування майна від недобросовісного набувача. Розрахунки при витребуванні майна з чужого незаконного володіння.

Негаторний позов. Суб'єкти пред'явлення позову. Формулювання позовних вимог. Визнання права власності.

Тема 16. Право інтелектуальної власності.

Поняття та види прав інтелектуальної власності.

Періодизація становлення та захисту права інтелектуальної власності.

Суб'єкти, об'єкти та підстави виникнення права інтелектуальної власності. Види права інтелектуальної власності.

Здійснення права інтелектуальної власності. Захист права інтелектуальної власності.

Тема 17. Загальні положення про зобов'язання.

Зобов'язальне право як підгалузь цивільного права. Поняття зобов'язання.

Види зобов'язань і система зобов'язань. Солідарне, часткове та субсидіарне зобов'язання.

Елементи зобов'язань. Суб'єкти зобов'язання: кредитор та боржник. Третя особа у зобов'язанні. Об'єкт зобов'язання.

Тема 18. Виникнення, зміна та припинення зобов'язань.

Підстави виникнення зобов'язань. Односторонні правочини, акти суб'єктів публічного права, протиправні дії, як підстави виникнення зобов'язань.

Зміна зобов'язань. Заміна осіб у зобов'язаннях. Відступлення права вимоги. Підстави заміни кредитора у зобов'язанні. Порядок заміни кредитора у зобов'язанні.

Переведення боргу. Заміна боржника у зобов'язанні.

Виконання зобов'язань. Загальні умови виконання зобов'язань. Строк, місце, валюта виконання зобов'язання. Проценти.

Припинення зобов'язань. Підстави припинення зобов'язань.

Тема 19. Способи забезпечення виконання зобов'язань.

Загальні положення про забезпечення виконання зобов'язань.

Окремі способи забезпечення виконання зобов'язань.

Неустойка. Порука. Гарантія. Завдаток. Застава. Притримання.

Тема 20. Відповідальність у цивільному праві.

Поняття та підстави цивільно-правової відповідальності.

Склад цивільного правопорушення. Вина як підстава для відповідальності за порушення зобов'язання.

Форми та види цивільно-правової відповідальності. Договірна відповідальність: відповідальність за невиконання та неналежне виконання зобов'язання. Часткова, солідарна та субсидіарна відповідальність.

Підстави звільнення від відповідальності.

Тема 21. Договір у цивільному праві.

Поняття та види договору.

Зміст договору: поняття та види умов.

Тлумачення умов договору.

Порядок укладення, зміни та розірвання договору.

Момент укладення договору. Оферта. Акцепт. Місце укладення договору. Форма та правові наслідки зміни або розірванні договору.

7.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	У тому числі				
		лекції	Практ./ Сем.з.	Інд.р-та	Сам.р.	Інше
3-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Вступ до цивільного права.		2	4		10	
Тема 2. Поняття, зміст та види цивільних правовідносин.		2	2		4	
Тема 3. Об'єкти цивільних прав.		2	2		4	
Тема 4. Фізична особа як суб'єкт цивільного права.		2	2		4	
Тема 5. Юридична особа як суб'єкт цивільного права.		2	2		4	
Тема 6. Здійснення та захист цивільних прав.		2	4		4	
Тема 7. Строки. Позовна давність.		2	2		4	
Тема 8. Правочин.		2	4		4	
Модульна контрольна робота			2			
Самопідготовка до семінарських, практичних занять, виконання індивідуальних завдань, підготовка до модульної контрольної роботи та заліку						42
Разом за модуль 1		16	24		38	

Разом за семестр		16	24	80		
4-й семестр						
Модуль 2						
Тема 9. Представництво та довіреність.		2	2		2	
Тема 10. Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи.		2	2		4	
Тема 11. Загальна характеристика права власності.		2	2		4	
Тема 12. Набуття і припинення права власності.		1	2		4	
Тема 13. Види права власності.		1	2		2	
Тема 14. Речові права на чуже майно.		2	2		4	
Тема 15. Захист права власності.		2	2		4	
Тема 16. Право інтелектуальної власності.		2		2		
Тема 17. Загальні положення про зобов’язання		2	2		4	
Тема 18. Виникнення, зміна та припинення зобов’язань.		2	4		4	
Тема 19. Способи забезпечення виконання зобов’язань.		2	2		4	
Тема 20. Відповідальність у цивільному праві.		2		2	2	
Тема 21. Договір у цивільному праві.		2	2		4	
Модульна контрольна робота			2	44		
Самопідготовка до семінарських, практичних занять, виконання індивідуальних завдань, підготовка до модульної контрольної роботи та заліку						46
Разом за модуль 2		24	26			
Разом за семестр		24	26	90		
Разом		40	50	180		

7.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з\т	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1.Перший семестр		
Заняття №1-2 Тема1	Вступ до цивільного права України Теоретичні питання. 1. Цивільне право як галузь права. 2. Предмет цивільно-правового регулювання. 3. Метод цивільно-правового регулювання. 4. Система цивільного права України. Теоретичні питання. 1. Засади цивільного законодавства та принципи цивільного права. 2. Поняття та структура цивільного законодавства. 3. Застосування цивільного законодавства за аналогією. 4. Договір, звичай, міжнародний договір.	4
Заняття № 3 Тема 2	Поняття, зміст та види цивільних правовідносин. Теоретичні питання. 1. Поняття цивільного правовідношення. 2. Елементи цивільного правовідношення. 3. Види цивільних правовідносин.	2
Заняття №4 Тема3	Об'єкти цивільних прав. Теоретичні питання. 1. Поняття та види об'єктів цивільних прав. 2. Речі як об'єкти цивільних прав. 3. Поняття оборотоздатності та правового режиму речей. 4. Результати дій як об'єкти цивільних прав та інші об'єкти цивільних прав.	2
Заняття №5 Тема 4	Фізична особа як суб'єкт цивільного права. Теоретичні питання. 1. Правоздатність та дієздатність фізичної особи. 2. Диференціація обсягу дієздатності фізичної особи. 3. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою. 4. Оголошення фізичної особи померлою. 5. Ім'я та місце проживання фізичної особи.	2
Заняття №6	Юридична особа як суб'єкт цивільного права.	2

Тема 5	Теоретичні питання. 1. Поняття та ознаки юридичної особи. 2. Види юридичних осіб приватного права. 3. Порядок виникнення та припинення юридичної особи.	
Заняття №7 Тема 6	Здійснення та захист цивільних прав. Теоретичні питання. 1. Поняття здійснення суб'єктивних цивільних прав. 2. Принципи здійснення цивільних прав. 3. Способи та умови здійснення цивільних прав. 4. Поняття захисту цивільних прав та інтересів.	4
Заняття №8 Тема 7	Строки. Позовна давність. Теоретичні питання. 1. Поняття, значення та види строків в цивільному праві. 2. Позовна давність. 3. Зупинення перебігу позовної давності. 4. Переривання перебігу позовної давності.	2
Заняття №9 Тема 8	Правочин. Теоретичні питання. 1. Поняття та ознаки правочинів. 2. Види правочинів. 3. Форма правочинів. 4. Види недійсних правочинів. 5. Правові наслідки недійсності правочинів.	4
Заняття №10	<i>Модульна контрольна робота</i>	2
Всього		24
Модуль 2. Другий семестр		
Заняття №11 Тема 9	Представництво та довіреність. Теоретичні питання. 1. Поняття та види представництва. 2. Представництво за довіреністю. 3. Види та строк довіреності. 4. Передоручення.	2
Заняття №12 Тема 10	Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи. Теоретичні питання. 1. Поняття та види особистих немайнових прав фізичної	2

	особи. 2. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування людини. 3. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.	
Заняття №13 Тема 11	Загальна характеристика права власності. Теоретичні питання. 1. Поняття власності і права власності. 2. Зміст права власності. 3. Суб'єкти та об'єкти права власності.	2
Заняття №14 Тема 12	Набуття і припинення права власності. Теоретичні питання. 1. Загальні положення про набуття права власності. 2. Способи набуття права власності. 3. Способи припинення права власності.	2
Заняття №15 Тема 13	Види права власності. Теоретичні питання. 1. Класифікація права власності. 2. Право спільної часткової власності. 3. Право спільної сумісної власності. 4. Виділ частки та поділ майна, що є у спільній сумісній власності.	2
Заняття №16 Тема 14	Речові права на чуже майно. Теоретичні питання. 1. Загальна характеристика речових прав на чуже майно. 2. Право обмеженого користування чужим майном (сервітут). 3. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). 4. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій).	2
Заняття №17 Тема 15	Захист права власності. Теоретичні питання. 1. Загальна характеристика захисту права власності. 2. Віндикаційний позов. 3. Негаторний позов. 4. Визнання права власності.	2
Заняття	Загальні положення про зобов'язання.	2

№18 Тема 17	Теоретичні питання. 1. Поняття зобов'язання. 2. Види зобов'язань. 3. Елементи зобов'язань.	
Заняття №19 Тема 18	Виникнення, зміна та припинення зобов'язань. Теоретичні питання. 1. Підстави виникнення зобов'язань. 2. Заміна осіб у зобов'язаннях. 3. Виконання зобов'язань. 4. Підстави припинення зобов'язань.	4
Заняття №20 Тема 19	Способи забезпечення виконання зобов'язань. Теоретичні питання. 1. Речово-правові засоби забезпечення виконання зобов'язань. 2. Зобов'язально-правові засоби забезпечення виконання зобов'язань.	2
Заняття №21 Тема 21	Договір у цивільному праві. Теоретичні питання. 1. Поняття договору. 2. Види договорів. 3. Зміст договору. 4. Порядок укладення, зміни та розірвання договору.	2
Заняття №22	Модульна контрольна робота	2
Всього		26
Разом		50

7.4. Самостійна робота.

Звдання для самостійної роботи.

Необхідною складовою успішного засвоєння курсу навчальної дисципліни є самостійна робота студента з навчальною та науковою літературою з цивільного права, нормативними актами та матеріалами практики. Організація самостійної роботи студента включає:

- самостійне за допомогою рекомендованої літератури та інформаційних ресурсів опанування змісту тем, що містяться у переліку тем програми навчальної дисципліни;
- самостійне за допомогою рекомендованої літератури та інформаційних ресурсів опанування змісту відповідей на питання, що містяться у планах семінарських занять і позначені за текстом як «**Питання, що виносяться на самостійне вивчення**»;
- розробка структурно-логічних схем, що графічно розкривають зміст питання;
- вирішення ситуаційних завдань;
- ведення власного Словника термінів з цивільного права відповідно до «Переліку основних термінів та понять до теми», що містяться у планах семінарських занять.

Відповіді на «**Питання, що виносяться на самостійне вивчення**» виконуються у письмовій формі в окремому зошиті, вони повинні бути охайними, змістовними та розумними за обсягом.

Словник термінів з цивільного права студент веде самостійно у вигляді окремого зошита. Крім запропонованих обов'язкових термінів до нього можна вносити й інші, які викликають інтерес та розширюють діапазон знань студента.

Номер заняття / та теми	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Перший семестр		
Тема1	Вступ до цивільного права України Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Функції цивільного права. 2. Наука цивільного права – цивілістика. 3. Рецепція цивільного права. 4. Значення порівняльної цивілістики. Практичні завдання. 1.Зробити структурно-логічну схему: «Система цивільного права». 2.Зробити структурно-логічну схему: «Світові родини приватного права». Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1.Джерела цивільного права. 2.Дія актів цивільного законодавства. Практичні завдання. 1. Письмово з використанням конституційних норм розкрити тезу, що Конституція України є основою для формування нормативних положень цивільного права.	10

	Перелік основних термінів та понять до теми: цивільне право, майнові відносини, особисті немайнові відносини, організаційні відносини, зобов'язальні відносини, речові відносини, метод цивільного права, засади цивільного законодавства, принципи цивільного права, функції цивільного права, система(структура) цивільного права, підгалузь права, приватне право, публічне право, предмет цивільного права, інститут права, галузь права, норма права, система цивільного законодавства, джерело цивільного права, звичай, міжнародний договір, аналогія права, аналогія закону, рецепція права, судовий прецедент, доктрина, пандектна система побудови акту законодавства, інституційна система побудови акту законодавства .	
Тема 2	Поняття, зміст та види цивільних правовідносин. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. 2. Сучасні погляди на об'єкт цивільного правовідношення. Практичні завдання. 1.Зробити структурно-логічну схему: «Види цивільних правовідносин». 2.З письмовим посиланням на норми ЦК України визначити конкретні підстави виникнення або припинення цивільних відносин, що регламентовані ст. 11 ЦК України. Перелік основних термінів та понять до теми: цивільне правовідношення, суб'єкти цивільного права, об'єкти цивільних прав, зміст правовідношення, цивільна правосуб'єктність, цивільна правоздатність, цивільна дієздатність, трансдієздатність, тестоментоздатність, цивільна деліктоздатність, правонаступництво, універсальне правонаступництво, сингулярне правонаступництво, суб'єктивне цивільне право, суб'єктивний цивільний обов'язок, юридичний факт, юридичний склад, абсолютні правовідносини, відносні правовідносини, речові правовідносини, зобов'язальні правовідносини.	4
Тема 3	Об'єкти цивільних прав. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1.Підприємство як єдиний майновий комплекс. 2.Майно – специфіка поняття як об'єкта цивільних прав. 3.Гроші, валютні цінності та цінні папери як об'єкти цивільних прав. Практичні завдання.	4

	1. На підставі нормативних положень Закону України від 23 лютого 2006 року «Про цінні папери та фондовий ринок» розробити структурно-логічну схему: «Цінні папери як об'єкти цивільних прав». 2. Зробити структурно-логічну схему: «Класифікація речей». Перелік основних термінів та понять до теми: об'єкт цивільних прав, річ, правовий режим речі, оборотоздатність речі, види речей, цінні папери, гроші, інформація, послуга, майно, нерухомість, продукція, плоди, доходи, валютні цінності, особисте немайнове благо.	
Тема 4	Фізична особа як суб'єкт цивільного права. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Фізична особа-підприємець. 2. Акти цивільного стану. 3. Опіка та піклування. Практичні завдання. 1. Зробити структурно-логічну схему: «Види цивільної дієздатності фізичної особи». 2. З письмовим посиланням на норми ЦК України зробити структурно-логічну схему: «Підстави настання повної цивільної дієздатності фізичної особи». 3. Розкрити зміст поняття «дрібний побутовий правочин» та визначити межі правомірності дій особи, що здатна його вчиняти. 4. Вирішити ситуаційні завдання №1, 15. Перелік основних термінів та понять до теми: фізична особа, ім'я, місце проживання, місце перебування, опіка, опікун, піклування, піклувальник, підопічний.	4
Тема 5	Юридична особа як суб'єкт цивільного права. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Правосуб'єктність юридичної особи. 2. Класифікація юридичних осіб. Практичні завдання. 1.3 письмовим посиланням на норми ЦК України зробити структурно-логічну схему: «Підприємницькі товариства». 2.3 письмовим посиланням на норми ЦК України зробити структурно-логічну схему: «Установчі документи юридичної особи». 4. Письмово визначити особливості правового статусу відокремлених підрозділів юридичних осіб. 5. Вирішити ситуаційні завдання № 2, 5, 6.	4

	Перелік основних термінів та понять до теми: юридична особа, створення юридичної особи, припинення юридичної особи, ліквідація юридичної особи, реорганізація юридичної особи, злиття, приєднання, поділ, виділення, перетворення, установчий документ юридичної особи, місце знаходження юридичної особи, організаційно-правові форми юридичної особи, установа, товариство, господарське товариств, акціонерне товариство, види акціонерних товариств, товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, повне товариство, командитне товариство, виробничий кооператив, громадська організація .	
Тема 6	Здійснення та захист цивільних прав. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Поняття цивільного інтересу особи, що захищається у відповідності до ст.15 ЦК України. 2. Самозахист цивільних прав та інтересів. Практичні завдання. 1.3 письмовим посиланням на норми ЦК України зробити приклади способів захисту цивільних прав та інтересів, регламентованих у ст.16 ЦК України. 2.Зробити структурно-логічну схему: «Межі здійснення цивільних прав та виконання обов’язків». 3.Вирішити ситуаційні завдання №12, 14. Перелік основних термінів та понять до теми: здійснення права, виконання обов’язку, захист права, інтерес, види захисту, форми захисту, моральна шкода, збитки, реальні збитки, упущена вигода, зловживання правом.	4
Тема 7	Строки. Позовна давність. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Порядок вчинення дій в останній день строку. 2. Перебіг строку позовної давності у разі залишення позову без розгляду. Практичні завдання. 1.3 письмовим посиланням на положення ст.ст. 263, 264 ЦК України зробити схематичне зображення зупинення та переривання перебігу позовної давності. 2. Зробити структурно-логічну схему: « Види строків в цивільному праві». 3. Письмово визначити коло вимог, на які не поширюється позовна давність. 4. Письмово з посиланням на ЦК України визначити умови застосування позовної давності та наслідки впливу позовної давності.	4

	5. Вирішити ситуаційне завдання №18. Перелік основних термінів та понять до теми: строк, термін, позовна давність, вплив позовної давності.	
Тема 8	Правочин. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Момент недійсності правовчинів. 2. Тлумачення змісту правовчину. 3. Відмова від правовчину. Практичні завдання. 1.3 письмовим посиланням на норми ЦК України зробити структурно-логічну схему: «Види недійсних правовчинів», звернувши увагу на коло оспорюваних правовчинів з пороками змісту, суб'єктного складу, волі, форми. 2.3 письмовим посиланням на норми ЦК України з'ясувати сутність умовного правовчину та визначити особливості відкладальної та скасовальної обставини для правовчину. 3. Вирішити ситуаційне завдання №20, №22. Перелік основних термінів та понять до теми: правовчин, презумпція правомірності правовчину, воля, волевиявлення в правовчині, односторонній правовчин, двосторонній правовчин, недійсний правовчин, нікчемний правовчин, оспорюваний правовчин, фіктивний правовчин, удаваний правовчин, умовний правовчин, форма правовчину, реституція.	4
Всього		38
	Самопідготовка до семінарських, практичних занять, виконання індивідуальних завдань, підготовка до модульної контрольної роботи та заліку	42
Разом		80
Модуль 2. Другий семестр		
Тема 9	Представництво та довіреність. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Суб'єктний склад представницького правовідношення. 2. Відмова від вчинення дій за довіреністю. Практичні завдання. 1.Зробити структурно-логічну схему: «Види довіреності». 2.3 письмовим посиланням на норми ЦК України зробити структурно-логічну схему: «Припинення представництва за довіреністю». 3. Вирішити ситуаційне завдання №8, №21 Перелік основних термінів та понять до теми: представництво, види представництва, законне представництво, добровільне представництво, представник,	2

	особа, яку представляють, законний представник, довіреність, передоручення, повноваження представника, види довіреності, строк довіреності.	
Тема 10	Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Захист особистих немайнових прав фізичної особи. Практичні завдання. 1.3 письмовим посиланням на норми ЦК України зробити структурно-логічні схеми: «Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування людини»; «Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи». Перелік основних термінів та понять до теми: зміст особистого немайнового права, здійснення особистого немайнового права, об'єкт особистого немайнового права фізичної особи, життя, здоров'я, смерть, безпечне довкілля, особиста недоторканність, честь, гідність, ділова репутація, особисте, життя, індивідуальність, особисті папери.	4
Тема 11	Загальна характеристика права власності. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. З'ясувати співвідношення понять «форма власності» та «вид власності». 2. Юридичні гарантії здійснення права власності. Практичні завдання. 1.3 письмовим посиланням на норми ЦК України зробити структурно-логічну схему: «Право власності в Україні». 2. Вирішити ситуаційне завдання №17. Перелік основних термінів та понять до теми: речове право, власність, право власності, форми права власності, види права власності, зміст права власності, правомочності власника - володіння, користування та розпорядження.	4
Тема 12	Набуття і припинення права власності. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Відмова від права власності на житло. 2. Знищення об'єкту права власності. Практичні завдання. 1. З письмовим посиланням на норми ЦК України зробити структурно-логічні схеми: «Підстави набуття права власності в Україні», «Підстави припинення права власності в Україні».	4

	2. Вирішити ситуаційне завдання №3. Перелік основних термінів та понять до теми: створення нової речі, переробка(специфікація), безхазяйна річ, скарб, набувальна давність, знахідка, знищення майна, відчуження майна, відмова від права власності, приватизація, реквізиція, конфіскація.	
Тема 13	Види права власності. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Утримання майна, що є у спільній частковій власності. 2. Суб'єкти та об'єкти права спільної власності. Практичні завдання. 1.3 письмовим посиланням на норми ЦК України зробити структурно-логічну схему: «Види права власності в залежності від правового режиму об'єкта». 2. Визначити відмінності між правом часткової та спільної сумісної власності за особливостями суб'єктного складу, об'єктів та порядку здійснення. 3. Вирішити ситуаційне завдання №10, 19. Перелік основних термінів та понять до теми: право спільної власності, право спільної часткової власності, право спільної сумісної власності, правовий режим об'єкта права власності, реальна частка, ідеальна частка, поділ, виділ.	2
Тема 14	Речові права на чуже майно. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Право володіння чужим майном. Практичні завдання. 1.3 письмовим посиланням на норми ЦК України зробити структурно-логічні схеми: «Обмежені речові права», «Підстави встановлення та припинення сервітуту» Перелік основних термінів та понять до теми: сервітут, земельний сервітут, суперфіцій, емфітевзис, право господарського відання, право оперативного управління.	4

Тема 15	Захист права власності. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Інші засоби захисту права власності. 2. Право власника на витребування майна від недобросовісного набувача. 3. Розрахунки при витребуванні майна з чужого незаконного володіння. Практичні завдання. 1. Вирішити ситуаційне завдання №9. Перелік основних термінів та понять до теми: захист права власності, негаторний позов, віндикаційний позов, позов про визнання права власності, добросовісний набувач(володілець), недобросовісний набувач(володілець), чуже незаконне володіння.	4
	Тема 16. Право інтелектуальної власності. Опрацювання п.п. 21,22,23,24 з розділу 7.5. Індивідуальні завдання з підготовкою презентаційних матеріалів з одного з питань.	2
Тема 17	Загальні положення про зобов'язання. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Суб'єкти зобов'язань. 2. Об'єкти зобов'язань. Практичні завдання. 1. Зробити структурно-логічні схеми: «Система зобов'язань» та «Система зобов'язального права України». 2. Вирішити ситуаційне завдання №7. Перелік основних термінів та понять до теми: зобов'язання, кредитор, боржник, третя особа у зобов'язанні, альтернативне зобов'язання, факультативне зобов'язання, договірне зобов'язання, субсидіарне зобов'язання, часткове зобов'язання, солідарне зобов'язання.	4
Тема 18	Виникнення, зміна та припинення зобов'язань. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: 1. Строк, місце, валюта виконання зобов'язання. 2. Проценти. Практичні завдання. 1. З письмовим посиланням на норми ЦК України зробити приклади. односторонніх правочинів, актів суб'єктів публічного права, протиправних дій, як підстав виникнення зобов'язань. 2. Вирішити ситуаційне завдання №11	4

	Перелік основних термінів та понять до теми: переведення боргу, заміна кредитора, правонаступництво, проценти.	
Тема 19	Способи забезпечення виконання зобов'язань. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: - Особливості відповідальності за порушення грошових зобов'язань. - Правові наслідки порушення зобов'язань. Практичні завдання. - З письмовим посиланням на норми ЦК України зробити структурно-логічну схему: «Способи забезпечення виконання зобов'язань». - Вирішити ситуаційне завдання №4. Перелік основних термінів та понять до теми: неустойка, порука, гарантія, застава, заклад, іпотека, при тримання, завдаток, цивільно-правова відповідальність, підстави звільнення від відповідальності, солідарна відповідальність, субсидіарна відповідальність, часткова відповідальність.	4
	Тема 20. Відповідальність у цивільному праві. Опрацювання п.п. 25, 26, 27 з розділу 7.5. Індивідуальні завдання з підготовкою презентаційних матеріалів з одного з питань..	2
Тема 21	Договір у цивільному праві. Питання, що виносяться на самостійне вивчення: - Категорія господарського (підприємницького) договору. - Підстави та форма розірвання або зміни договору. Практичні завдання. - Зробити структурно-логічну схему: «Умови договору». - Вирішити ситуаційні завдання №13, 16.	4
Всього	Перелік основних термінів та понять до теми: договір, зміст договору, умови договору, оферта, акцепт, попередній договір, договір приєднання, публічний договір, типові умови договору, ціна, реальний договір, консенсуальний договір.	44
	Самопідготовка до семінарських, практичних занять, виконання індивідуальних завдань, підготовка до модульної контрольної роботи та заліку	46
Всього		90

Разом		180

7.5. Індивідуальні завдання.

Індивідуальне завдання передбачає виконання завдання За Темою №16 Право інтелектуальної власності. та Темою №20 Відповідальність у цивільному праві, а також опрацювання навчально-дослідного завдання - виконання студентом дослідження з обраної проблематики та публічна презентація результатів, що передбачає систематизацію, закріплення та розширення теоретичних і практичних знань, розвиток навичок самостійної роботи.

У процесі виконання завдання студент опрацьовує відповідні акти цивільного законодавства, матеріали підручника за темою та використовує спеціальну інформацію, що міститься у наукових статтях, матеріалах конференцій, круглих столів. Робота носить практичну спрямованість та має на меті систематизацію матеріалу щодо змісту теми, висвітлення основних понять та положень з обов'язковим висловленням особистого погляду студента на питання, що досліджується.

Орієнтовна тематика для індивідуальної роботи:

1. Основні школи вітчизняної цивілістики.
2. Правовий статус та види акціонерних товариств.
3. Цивільно-правова відповідальність за порушення особистих немайнових прав фізичної особи.
4. Межі та обмеження здійснення права власності.
5. Поняття та захист особистих немайнових прав юридичної особи.
6. Порядок та підстави застосування строків позовної давності.
7. Порядок та підстави застосування ст.344 ЦК України, що встановлює набувальну давність.
8. Поняття та способи відчуження майна.
9. Реквізити договору.
10. Множинність суб'єктів у зобов'язанні.
11. Іпотека та заклад як види застави.
12. Порівняльний аналіз фіктивного та удаваного правочинів.
13. Порівняльний аналіз публічного договору і договору приєднання.
14. Договір на користь третьої особи.
15. Обмеження особистих немайнових прав фізичної особи під час карантину.
16. Поняття та значення типових умов договору.
17. Рецепція римського права в положеннях ЦК України.
18. Інформація як об'єкт цивільних прав.
19. Послуга та результати дій як об'єкти цивільних прав.
20. Зловживання правом: поняття та наслідки.
21. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності (порівняльно-правовий аспект).
22. Особливості регламентації права на торговельну марку (порівняльно-правовий аспект).
23. Особливості регламентації права на комерційне найменування (порівняльно-правовий аспект).
24. Правові наслідки порушення прав інтелектуальної власності (порівняльно-

правовий аспект).

25. Поняття цивільно-правової відповідальності (порівняльно-правовий аспект).
26. Види цивільно-правової відповідальності (порівняльно-правовий аспект).
27. Підстави цивільно-правової відповідальності (порівняльно-правовий аспект).

7.6. Ситуаційні завдання.

Задача №1

Неповнолітній Коза В.П., якому виповнилося 14 років звернувся з заявою до відділу РАЦС про зміну прізвища. Своє прохання виклав у письмовій формі і мотивував його тим, що протягом останніх двох років однокласники знущаються над його прізвищем, що ображає його та призводить до постійних конфліктів. В наслідок зазначеного він фактично позбувся друзів, а постійні знущання над ним вже призвели до того, що він вимушений буде перейти до іншого середнього навчального закладу.

У задоволенні вимог неповнолітнього заявника було відмовлено і йому було рекомендовано пред'явити письмове підтвердження згоди батьків на зміну прізвища їх сина.

1. Чи є правомірними дії керівника органу РАЦС?
2. Дайте визначення цивільної правоздатності та дієздатності фізичної особи.
3. Як диференціюється обсяг дієздатності фізичної особи в залежності від її віку?

Задача №2

Філія взуттєвої фабрики «Прогрес» уклала договір з магазином «Черевики» на поставку чоловічого взуття. Продукція фабрики відповідно до умов договору повинна поставлятись партіями протягом року один раз у квартал.

У зв'язку з тим, що магазин не розрахувався за чергову поставку партії взуття, філія звернулася до суду з позовом про стягнення з магазину вартості поставлених виробів.

Під час судового розгляду виникло питання про дійсність укладеного договору, оскільки представник відповідача – юрисконсульт взуттєвої фабрики «Прогрес» заявив, що філія взуттєвої фабрики, що знаходиться у іншому місті, не є юридичною особою і не має права самостійно укладати договори.

1. Чи є філія юридичною особою?
2. Як слід вирішити справу?
3. Дотримання яких умов є необхідним для дійсності правочину?

Задача №3

Петренко В.В., копаючи льох у себе на земельній ділянці знайшов горщик із старовинними срібними монетами. Після ретельного огляду знайденого, він зрозумів цінність своєї знахідки і припустив, що монети можуть бути визнаними пам'яткою історії та культури.

Він негайно повідомив Національну поліцію та органи місцевої державної влади про знайдене та передав скарб.

1. Чи має право Петренко В.В. на винагороду, якщо право власності на цей скарб набуває за законодавством держава і якщо так то в якому розмірі?
2. Чи зміниться розмір винагороди для Петренка В.В. в разі, якщо він би виявив скарб у майні, що належить іншій особі?
3. Розкрийте зміст права власності.

Задача №4

21 серпня 2014 року Кириленко А.П. позичив в Остапенко В.Ю. гроші в сумі 100000 гривень під заставу власного автомобіля «OPEL» строком на два роки. Відповідно до умов позики автомобіль залишався у користуванні Кириленка А.П.

Через рік, коли Кириленко повернув лише третину суми, Кириленко А.П. керуючи автомобілем, попав в аварію, він був пошкоджений і за висновком оцінки його стану не підлягав відновленню.

Дізнавшись про це, Остапенко В.Ю. звернувся з позовом до Кириленка А.П. про дострокове повернення суми позики.

1. Чи правомірні вимоги Остапенко В.Ю.?
2. Які види засобів забезпечення виконання зобов'язань встановлені у ЦК України?

Задача №5

Між ПАТ «Вікторія» та банком «Рapid» у вересні 2017 року був укладений кредитний договір, за яким банк «Рapid» зобов'язався надати грошові кошти позичальникові строком на один рік.

ПАТ «Вікторія» не виконало вчасно свого зобов'язання перед банком «Рapid» щодо повернення коштів у розмірі та на умовах, встановлених за кредитним договором. Банк надіслав ПАТ «Вікторія» повідомлення про те, що у зв'язку з порушенням умов кредитного договору він приймає рішення про притримання коштів ПАТ «Вікторія», які перебували на розрахунковому рахунку ПАТ «Вікторія» у цьому ж банку.

1. Чи правомірні дії банку?
2. Дайте визначення юридичної особи та вкажіть коло її ознак.
3. Як визначається місцезнаходження юридичної особи?

Задача №6

ПАТ «Промінь» уклало договір підряду з ТОВ «Бескид» на асфальтування майданчика біля бювету під забезпечення порукою ТОВ «Місяць».

Оскільки протягом встановленого в договорі строку не було виконано навіть половини обумовлених робіт, ПАТ «Промінь» як замовник робіт направив ТОВ «Бескид» як підряднику повідомлення про відмову від договору в односторонньому порядку з моменту отримання повідомлення.

ТОВ «Бескид» погодився на припинення договірних зобов'язань. Через місяць ПАТ «Промінь» звернулося з позовом до ТОВ «Місяць» про відшкодування збитків, завданих простроченням виконання зобов'язань за договором підряду, забезпеченого порукою.

1. Вирішіть спір.
2. Дайте визначення товариства.
3. Дайте класифікацію господарських товариств згідно ЦК України.

Задача №7

Директор виробничого відділу заводу «Неон» Курченко В. П. доручив робітнику заводу - наладчику Власенко О.І. відремонтувати верстат, який знаходився у приміщенні одного з цехів виробництва. Власенко виконав завдання, однак зауважив, що має право на премію, оскільки справився з роботою значно швидше, ніж цього вимагало доручення.

1. Дайте визначення зобов'язання.
2. Чи виникло цивільне зобов'язання між заводом та робітником?

3. Як змінилася б ситуація, якби Власенко О.І. не був робітником заводу, а уклав договір підряду на виконання робіт – проведення ремонту верстата?

Задача №8

У березні 2018 року Стеценко В.А. звернувся до нотаріальної контори з проханням посвідчити довіреність на право продажу трикімнатної квартири, яка належить йому на праві власності.

Згідно домовленості повноваженнями на укладення договору купівлі-продажу наділявся Романюк Б.П. При оформленні тексту довіреності Стеценко В.А. не став визначати строк дії довіреності, обмежившись тим, що в ній буде вказана дата її вчинення у нотаріальній конторі.

1. Чи потребує зазначена довіреність нотаріального посвідчення?
2. На який строк може бути видана довіреність?
3. Чи може Романюк Б. П. передати своє повноваження іншій особі?

Задача №9

У вересні 2019 року Ланченко В.Л. придбала у Осадчука М.О. двокімнатну квартиру, яка належала останньому на праві власності за договором купівлі-продажу. Через рік Ланченко В.Л. вирішила продати квартиру, але перевіряючи документи, з'ясувала, що у квартирі зареєстрована рідна сестра Осадчука М.О. – Кононенко І.О., яку вона ніколи не бачила, оскільки та мешкає в іншому місті.

Ланченко В.Л. звернулась через Осадчука М.О. до Кононенко І.О. з проханням зняти з реєстраційного обліку, оскільки цього вимагають майбутні покупці квартири.

Кононенко І.О. відмовилась спілкуватись з власником житла, тому Ланченко В.Л. вимушена була захищати своє право власності у судовому порядку.

1. З яким позовом до суду звернулась Ланченко В.Л.?
2. Які умови подання такого позову?
3. Який позов може пред'явити власник у разі оспорування чи невизнання його права?

Задача №10

Ностенко В.Ю. на праві спільної часткової власності після смерті матері у 2007 році належала $\frac{1}{2}$ успадкованого будинку, його брату Ностенко О.Ю. - $\frac{1}{4}$ будинку та сестрі Корженко С.Ю. - $\frac{1}{4}$ частини будинку.

Ностенко О.Ю. та Корженко С.Ю. постійно проживали в іншому житлі, і рідко приходили до будинку, де постійно мешкала Ностенко В.Ю.

Ностенко В.Ю. звернувся до суду з позовом до брата та сестри про зміну частки у спільній власності на її користь, посиляючись на те, що у 2017 році вона за власний кошт зробила капітальний ремонт всього будинку, внаслідок чого його вартість зросла майже наполовину.

Заперечуючи проти позову, Ностенко О.Ю. та Корженко С.Ю. пояснювали, що ремонт здійснено без їх згоди, тому у Ностенко В.Ю. відсутні підстави вимагати змін часток у спільній власності.

1. Яке рішення повинен постановити суд?
2. Які види права спільної власності встановлені чинним законодавством?
3. Як визначається розмір часток у праві спільної часткової власності?

Задача №11

Туристична компанія "Галіон" придбала комп'ютер в магазині оргтехніки "Лайт."

Доставка придбаного здійснювалась з магазину "Лайт" в офіс туристичної компанії "Галіон" на автомобілі компанії водієм Івахненко М.С. На зворотному шляху водій Івахненко М.С. не справився з керуванням автомобілем, через що відбулося зіткнення з автомобілем "Volvo", що належить на праві приватної власності Коленчуку В.А.

У результаті зіткнення істотно пошкоджений автомобіль Коленчука В.А.

1. Визначте підстави виникнення зобов'язання.
2. Визначте суб'єктний склад та вид зобов'язань, що виникли.
3. Хто буде відшкодовувати шкоду, завдану автомобілю Коленчука В.А.?

Задача №12

Внаслідок протиправних дій сімнадцятирічного Повзуна В.Р., який підпальював піротехнічні засоби не дотримуючись правил поведінки з вибухонебезпечними предметами, сталася пожежа. В результаті попадання елементів піротехніки в будинок, що належав на праві приватної власності Кузьменко С.М., будинок повністю згорів.

У процесі розслідування справи Кузьменко С.М. звернувся з позовом про відшкодування вартості будинку до Повзуна В.Р., однак Повзун В.Р. проти позову заперечував, мотивуючи відмову тим, що він не має постійного заробітку, а його майна недостатньо для покриття шкоди. Повзун В.Р. тривалий час проживає з бабусею, яка отримує мінімальну пенсію, а з батьками у нього погані відносини, тому вони відмовляються надавати йому допомогу на відшкодування.

1. Як повинен бути вирішений цей спір?
2. Дайте визначення поняття «збитки».
3. Чи зміниться рішення за умов, що потерпілий Кузьменко С.М. здавав будинок в оренду?

Задача №13

Семіноженко А.О. одержав у спадщину від батька, що помер, колекцію старовинних монет. Згодом він вирішив продати колекцію.

Дізнавшись про це колекціонер Шевченко С.Я. запропонував придбати монети, які представляли нумізматичну цінність і запропонував за колекцію 10000 грн. Семіноженко А.О. погодився укласти договір купівлі-продажу і Шевченко С.Я. сплатив Семіноженко А.О. завдаток у сумі 600 гривень на забезпечення виконання договору.

Наступного дня Семіноженко А.О. заявив Шевченко С.Я., що передумав продавати йому колекцію, оскільки знайшов покупця, який оцінив колекцію значно вище і запропонував значно більшу суму, ніж та, на яку погодились Семіноженко А.О. та Шевченко С.Я., а саме - 15000 грн., яку покупець зобов'язався передати одним платежем одразу у момент укладення договору.

1. Як повинен бути вирішений спір?
2. У якій формі сторони повинні укласти договір?
3. Чи може завдаток, переданий Шевченко С.Я. вважатися авансом?

Задача №14

Столяренко С.П. перекривав дах власного гаражу та побачив, що покриття даху сусіднього гаражу, що належить Петренко Г.О., повністю згнило і вода під час дощу потрапляє у середину. Оскільки у Столяренко С. П. не витратив два рулони руберойду - він настелив його на дах сусіднього гаражу. В цей же день Столяренко С.П., побачивши сусіда

по гаражу Петренко Г.О. розповів йому про свої дії і попросив відшкодувати йому вартість двох рулонів руберойду, зазначивши їх вартість. Петренко Г.О. щиро подякував за роботу, жваво цікавився результатом і впевнено відповів, що сплатить гроші через протягом двох днів.

У призначений день Петренко Г.О. заявив Столяренко С.П., що передумав віддавати гроші, адже він сам збирався перекрити дах гаражу, тому не буде відшкодувати вартість будівельних матеріалів, які використав Столяренко С. під час ремонту його гаражу.

1. Як повинен бути вирішений спір?
2. Що таке матеріальна шкода?
3. Чи відшкодовується шкода, завдана особою у разі здійснення самозахисту?

Задача №15

Подобенко І.Т., у період з 2014 по 2018 роки працював директором страхової компанії «Олімп». Протягом останнього року він значну частину свого заробітку витрачав на азартні ігри.

Дружина Подобенко І.Т. – Осадча А.В., яка знаходилась у відпустці по догляду за дитиною, дізналась про наявність великої суми боргу Подобенко І.Т. перед компанією та про його звільнення за прогул без поважних причин. Сім'я вже тривалий час не мала грошей на сплату комунальних послуг та нормальне харчування.

Осадча А.В. зрозуміла, що скрутне становище сім'ї повністю пов'язане із способом життя її чоловіка. Вона вирішила звернутися до суду заявою про обмеження цивільної дієздатності чоловіка.

1. Чи відповідають дії Осадчої А.В. вимогам закону?
2. Які правові наслідки обмеження цивільної дієздатності фізичної особи?
3. Чи є підстави для визнання Подобенко І.Т. недієздатною особою?

Задача №16

Горпаченко В.О. уклала із Шлапаком Р.Л. договір підряду на ремонт даху належного їй будинку, який Шлапак повинен був зробити протягом 10 днів. З метою своєчасного виконання зобов'язання вона повинна була передати Шлапаку Р.Л. матеріали для роботи наступного дня.

Незважаючи на домовленість Горпаченко В.О. ввечері того ж дня після досягнення домовленості про виконання робіт поїхала на відпочинок, взявши відпустку на три тижні. Ключ від будівлі, де зберігались матеріали для роботи Горпаченко В.О. забула передати з Шлапаку Р.Л. і взяла з собою.

Повернувшись з відпустки, Горпаченко В.О. пред'явила претензії до Шлапака Р.Л. з приводу невиконання роботи, мотивуючи це тим, що він мав доступ до роботи, а матеріали міг купити сам, оскільки гроші вона повернула би йому у повному обсязі після повернення до дому з відпустки.

1. Як повинен бути вирішений спір?
2. Дайте визначення поняття «договір».
3. Як визначається строк договору між Горпаченко В.О. та Шлапаком Р.Л.?

Задача №17

Ніколаєнко Д.О. на праві власності належить двокімнатна квартири на першому поверсі 9-ти поверхового будинку у м. Києві. Після укладення шлюбу у 2018 році він вирішив збільшити житло шляхом зведення з зовнішнього контуру будинку додаткового приміщення,

об'єднавши його з однією з кімнат своєї квартири. Таким чином Ніколаєнко Д.О. самочинно збудував прибудову площею 20 кв. м як до квартири і почав використовувати її для проживання.

Керівник житлово-комунального управління попередив власника квартири Ніколаєнко Д.О. про ризик знищення прибудови та порушення законодавства України про забудову території міста і рекомендував йому провести дії по оформленню права на об'єкт самочинного будівництва.

1. Які дії повинен вчинити власник квартири Ніколаєнко Д.О. щоб додержати вимог закону?
2. Які види права власності можна виокремити на підставі правового режиму об'єктів?
3. На кого покладається ризик випадкового знищення майна?

Задача №18

Підприємство «Моноліт» надало в оренду ОСББ «Колос» мотокосарку строком на два роки. Через місяць двигун мотокосарки вийшов з ладу, після технічного огляду з'ясувалось, що він потребує капітального ремонту. Вимогу ОСББ «Колос» здійснити необхідні роботи наймодавець залишив без відповіді і не провів вчасно капітального ремонту двигуна, що унеможливило в подальшому експлуатацію мотокосарки.

ОСББ «Колос» самостійно виконало капітальний ремонт, а потім протягом трьох місяців не сплачувало орендну плату, зарахувавши її у вартість ремонту. Підприємство, вважаючи, що ремонт виконаний без його згоди, наполягає на достроковому розірванні договору і сплаті заборгованості за оренду.

1. Як повинен бути вирішений спір?
2. Які особливості стосовно строку договору найму встановлюються положеннями ЦК України?
3. Які правові наслідки користування майном ПАТ «Колос» в разі закінчення строку договору?

Задача №19

Лісевичу В.П. та Тітаренко С.О. на праві спільної часткової власності належить будинок. Частки обох співвласників є рівними. Лісевич В.П. вирішив продати свою частку будинку Петренко А.Д. Про це дізнався другий співвласник будинку Тітаренко С.О., який заявив, що він категорично заперечує проти продажу будинку Петренко А.Д., оскільки і сам має намір придбати частину, що належить Лісевичу В.П.

1. Як повинен бути вирішений спір?
2. В якому порядку здійснюється виділ та поділ майна, що є у спільній сумісній власності?
3. Чи зобов'язані Лісевич В.П. та Тітаренко С.О. брати участь в утриманні належного їм будинку?

Задача №20

Пенсіонер Бровко Ю.Р. один проживав у м. Нововолинську, мав будинок і присадибне господарство на ділянці землі, мотоцикл та інші речі. У липні 2018 року він потрапив в автомобільну аварію, внаслідок якої одержав струс мозку, а згодом почав скаржитися на сильний головний біль та погіршення пам'яті.

Невдовзі після аварії - у листопаді 2018 року він продав будинок та інше майно особі, з якою познайомився перебуваючи на стаціонарному лікуванні за значно нижчою ціною, ніж

ринкова. Оскільки Бровко Ю.Р. позбувся житла, то він згодом переїхав для подальшого проживання до свого брата в село. Син Бровко Ю.Р. – Бровко О.Ю., який весь час проживав окремо, дізнавшись про договір купівлі-продажу, який уклав батько, звернувся до покупця з вимогою повернути все майно, оскільки вважає, що після отриманої травми батько став недієздатним і не міг належним чином оцінювати свої дії.

1. Чи правомірна вимога сина Бровко Ю.Р. - Бровко О.Ю.?

2. В якому порядку обмежується цивільна дієздатність фізичної особи?

3. Чи має право Бровко Ю.Р. вчиняти правочини з майном в разі визнання його недієздатним?

Задача №21.

Сущенко О.П. видав Новицькому С.Ю. довіреність строком на один рік, якою уповноважив на здійснення продажу автомобіля марки «KIA». Через чотири місяці Сущенко О.П. дізнався, що відносно Новицького С.Ю. порушено кримінальну справу та він звинувачується у крадіжках. Оскільки Сущенко О.П. втратив довіру до Новицького С.Ю., він вирішив забрати довіреність, про що повідомив його у телефонній розмові. Новицький відповів, що вже домовився про укладення договору на вигідних умовах для продавця і навіть отримав завдаток, тому категорично відмовився повернути довіреність.

Наступного дня Сущенко О.П. скасував довіреність у встановленому законом порядку, однак не встиг одразу повідомити про це Новицького С.Ю., відносно якого був обраний запобіжний захід за вчинення злочину у вигляді домашнього арешту.

Як в подальшому має діяти Сущенко О.П. в даній ситуації?

Задача №22.

20 березня 2018 року Власова О.Л. погодилась на передачу своїй двоюрідній сестрі Арзамасенко В.П. старовинної каблучки з сапфіром та діамантами, яку остання мала одягнути на урочисту подію 22 березня 2018 року та повернути наступного дня.

21 березня 2018 року Власову О.Л. було госпіталізовано з інсультом, в результаті чого вона протягом трьох місяців знаходилась на стаціонарному лікуванні і забула про домовленість з сестрою.

Лише у серпні 2019 року вона згадала про те, що в неї була коштовна каблучка, але не могла згадати кому віддала її. Арзамасенко В.П. з кінця 2018 року знаходилась за межами країни, через що припинила спілкування з сестрою.

Коли Арзамасенко В.П. повернулась, то зустрівши Власову О.Л. у жовтні 2019 року, щиро здивувалась, що її син, якого вона уповноважила повернути каблучку, цього не зробив.

При огляді коштовності, яку син Арзамасенко В.П. привіз негайно після зустрічі, з'ясувалось, що втрачений один діамант, але з чієї вини і коли це сталось з'ясувати не вдалось.

Як має діяти Власова О.Л. в даній ситуації?

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003 р. – № 40. – Ст. 356.- Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст.422 Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553 [В редакції Закону № 1878-VI (1878-17) від 11.02.2010 р.]- Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09. 2008 року N 514-VI // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2008, N 50-51, ст.384. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Про товариства з обмеженою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII, ст.69 // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, N 13, ст.69. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

Основна література

1. Майданик Р.А. Цивільне право: Загальна частина./Вступ у цивільне право. Київ: Алерта, 2012. 472с.
2. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Право власності. Академічний курс: Підручник. Київ: Правова єдність, 2011. 246с.
3. Харитонов Є. О., Старцев О. В. Цивільне право України: підручник. Вид. 2, перероб. і доп. Київ: Істина, 2013. 808 с.
4. Цивільне право України: Навч. посіб. / Ю.В. Білоусов, С.В. Лозінська, С.Д. Русу та ін. – За ред. Р.О. Стефанчука. Київ: Прецедент, 2005. 448с.
5. Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн. Книга перша/О. В.Дзера, Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н.С. Кузнецової. Київ: Юрінком Інтер, 1-ша книга. 2004.736 с.
6. Цивільне право України. Загальна ч.: Підручник/ (С.М. Бервено, В.А. Васильєва, М.К. Галянтича та ін.); Заг. ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. 4-е вид., стереотип. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 976с.

Допоміжна література

1. Клименко С.В.Цивільне право України (загальна частина): Навчальний посібник для самостійної роботи студентів заочної форми навчання. / С.В. Клименко. Київ: 2018. 110с.
2. Мічурін Є.О. Альбом схем: навч. посіб.: у 2 ч. Ч.І / Є. О. Мічурін, О.Р. Шишка.- Вид. 5-те, перероб.- Харків: Право, 2018. – 232 с.
3. Цивільне право. Практикум: навч.посіб.2-ге вид., перероб. та доп. За ред. Р.А. Майданика, Н.С. Кузнецової, О.В. Дзери. Київ: Правова єдність, 2009. 752 с.

4. Комарова В.В., Луспенік Д.Д. Правові позиції Верховного Суду у цивільних, господарських та адміністративних справах.: Практичний посібник. – Харків: Право, 2019. – 872с.
5. Ткачук О.М. Цивільний кодекс України: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного цивільного суду (практика 2020 року) – Харків: Право, 2021. – 744с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Офіційний портал Верховної Ради України <http://portal.rada.gov.ua/>
2. Офіційний портал Міністерства юстиції України <http://www.minjust.gov.ua/>
2. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого <http://elib.nplu.org/object.html?id=1490>
3. Єдиний державний реєстр судових рішень URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

Періодичні видання

4. Вісник Академії адвокатури України URL: <http://e-pub.aau.edu.ua/index.php/visnyk/>